

Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen

Hessenweg West 1 te Ommen



Opdrachtgever

Credo Integrale Planontwikkeling B.V.
Stationsweg 46
6861 EJ OOSTERBEEK

Projectnummer

Synthegra Archeologie Rapport 175284

Kenmerk

HLE/UIT/SAZ/175284

Autorisatie

Redactie:

drs. A.J. Borsboom

Eindredactie/kwaliteitscontrole:

drs. E.E.A. van der Kuijl

paraaf

datum

paraaf

datum

19-1-2006



Project : Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

Colofon

Opdrachtgever: Credo Integrale Planontwikkeling B.V. te Oosterbeek
Project: Hessenweg West 1 te Ommen
Projectnummer: 175284
Titel: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Datum: 19-1-2006
Redactie: drs. A.J. Borsboom
Met bijdragen van: drs J.H.F. Leuvering, A.A.G. Emaus
Tekenaar: Ing. F. van der Hoeven
Eindredactie: drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: Synthegra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

Synthegra Archeologie bv

Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL

Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.synthegra.com

© Synthegra Archeologie bv, 2006

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Synthegra Archeologie bv.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

INHOUD

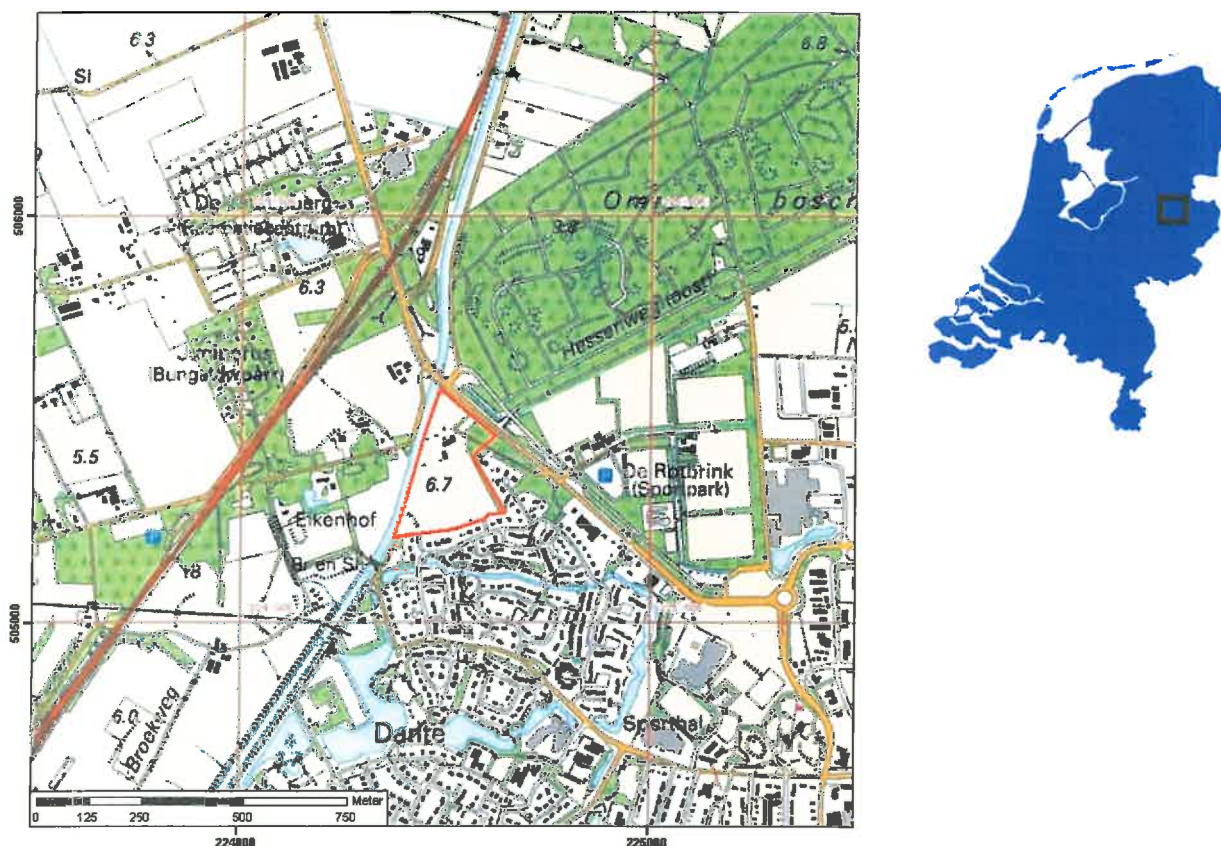
1	Inleiding	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	4
1.2	Onderzoeksdoel en vraagstellingen	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Landschapsgenese	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Geologische en geomorfologische ontwikkeling	6
2.3	Bodem	7
3	Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie	8
3.1	Prehistorie	8
3.2	Romeinse tijd	8
3.3	De onderzoekslocatie	8
3.4	De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal	10
3.5	Conclusie	13
4	Verwachtingsmodel en veldwerkmethode	14
4.1	Verwachtingsmodel	14
4.2	Veldwerkmethode	14
5	Resultaten van het veldwerk	15
5.1	Huidige situatie	15
5.2	Booronderzoek	15
6	Conclusie	17
7	Selectieadvies	18
	Gebruikte literatuur	19
	Administratieve gegevens	20
	Bijlagen:	
	Bijlage 1: Detailkaart van de onderzoekslocatie met boorpunten	
	Bijlage 2: Boorprofielen	
	Bijlage 3: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen	
	Bijlage 4: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen	

Afbeelding voorblad: huidige situatie van het plangebied gezien in noordelijke richting.

1 Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Op 13 januari 2006 werd in opdracht van Credo Integrale Projectontwikkeling B.V. door Synthegra Archeologie b.v. een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) uitgevoerd op een terrein gelegen aan de Hessenweg West te Ommen in de gemeente Ommen (zie afbeelding 1). Het plangebied heeft een totale oppervlakte van circa 4.8 ha. De locatie is bestemd voor woningbouw. De aanleiding tot het onderzoek wordt gevormd door met de realisatie van het bouwplan gepaard gaande bodemverstorende activiteiten.



Afbeelding 1: de onderzoekslocatie op de topografische kaart, weergegeven in het rode kader.¹

Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het Verdrag van Malta, Nota Belvédère en de Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid, dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. Het geplande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Het bevoegd gezag, de Provinciaal Archeoloog van Overijssel, zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De resultaten van het onderzoek zullen vervolgens in de planvorming betrokken dienen te worden.

Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende verstoring van het landschap en het bodemarchief.

¹ Meer administratieve gegevens treft u aan op pagina 19 van dit rapport.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek is inzicht te verkrijgen in de archeologische waarden in het plangebied. De volgende vragen dienen, indien mogelijk, te worden beantwoord:

Wat is de bodemopbouw ter plaatse van het plangebied?

- *Is er een intact bodemprofiel aanwezig?*
- *Op welke diepte bevinden zich mogelijk relevante bodemlagen?*

Zijn er binnen het plangebied archeologische waarden of vondstniveaus aanwezig?

- *Wat zijn de kenmerken van de archeologische waarden (periode/complextype)?*
- *Op welke diepte bevinden zich de archeologische waarden?*
- *Wat is de kwaliteit (gaafheid, conservering) van de archeologische waarden?*

1.3 Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd uit verschillende onderdelen. In de volgende twee hoofdstukken wordt beschreven hoe het landschap is gevormd (hoofdstuk 2) en wat voor gevolgen dat voor de bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie en haar directe omgeving heeft gehad (hoofdstuk 3). In het hoofdstuk bewoningsgeschiedenis wordt een korte uiteenzetting gegeven over de historische ontwikkelingen die op de onderzoekslocatie hebben plaatsgevonden.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek is in hoofdstuk 4 een archeologisch verwachtingsmodel (hypothese) opgesteld met daarbij een definitief boorprogramma op basis waarvan het veldwerk is uitgevoerd. De schriftelijke neerslag van het bureauonderzoek is te vinden in hoofdstukken 2 tot en met 4 en voldoen aan de richtlijnen zoals die in de KNA 2.2 zijn opgesteld.

In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het booronderzoek besproken. Het booronderzoek kan uitsluitel geven over de archeologische en geo(morfo)logische verwachtingswaarde van het gebied, zoals die op basis van het bureauonderzoek is opgesteld. Het veldonderzoek dient dus ter toetsing van de resultaten van het bureauonderzoek. In hoofdstuk 6 worden de onderzoeksvragen van het inventariserende veldonderzoek beantwoord en wordt de archeologische verwachtingswaarde gehandhaafd of zonodig bijgesteld. In hoofdstuk 7 volgt tenslotte een aanbeveling aan het bevoegd gezag. Hierin wordt vermeld of een locatie kan worden vrijgegeven, of dat een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht. Een vervolgonderzoek kan noodzakelijk zijn om uitsluitel te geven over de vraag of er gestreefd moet worden naar behoud (en bescherming) van de in het plangebied aangetroffen archeologische waarden.

2 Landschapsgenese

2.1 Inleiding

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie. Voor de geologische en geomorfologische beschrijving is gebruik gemaakt van de nieuwe lithogenetische indeling van de ondiepe ondergrond.²

2.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling



Afbeelding 2: fragment uit de geomorfologische kaart van Nederland.

Van de geomorfologische kaart van Nederland (afbeelding 2) is af te lezen dat de onderzoekslocatie zich op dekzandruggen (3K14 en 3L5) bevindt. Deze dekzandruggen zijn ontstaan tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien. Toentertijd heerste er in Nederland een continentaal periglaciaal klimaat. Dit houdt in dat de omstandigheden erg koud en droog waren. Het landschap in Nederland bestond toen uit een poolwoestijn, waarin er vrijwel geen vegetatie aanwezig was. In deze tijd was er ook sprake van een landijskap, waarvan het ijsfront grofweg halverwege Denemarken en over het grootste deel van de Britse eilanden, maar niet over Nederland lag.³ Door het aangroeien van deze landijskap werd er veel water aan de oceanen onttrokken en daalde de zeespiegel sterk, waardoor de Noordzee droog was komen te liggen. Samen met de droog liggende delen van de rivierbeddingen vormde de zeebodem een brongebied voor zand dat door overheersend noordwesten tot zuidwesten winden landinwaarts kon worden verplaatst. Op deze manier is er over een groot deel van Nederland een pakket dekzand afgezet, veelal in de vorm van langgerechte duinen. Dit dekzand wordt het Laagpakket van Wierden genoemd, welke behoort tot de Formatie van Bostel. Het plangebied is gelegen op dekzandruggen. Vanaf het begin van het Holoceen verbeterde het klimaat weer. Hierdoor herstelde het vegetatiedek zich weer, wat als gevolg had dat het dekzand vanaf deze periode werd vastgehouden. In de Middeleeuwen, toen de mens op grote schaal ging ontbossen, kon het zand weer lokaal verplaatst worden.⁴ Op deze manier zijn er stuifzandgebieden ontstaan. Deze stuifzanden worden het Laagpakket van Kootwijk

² De Mulder *et al.* 2003.

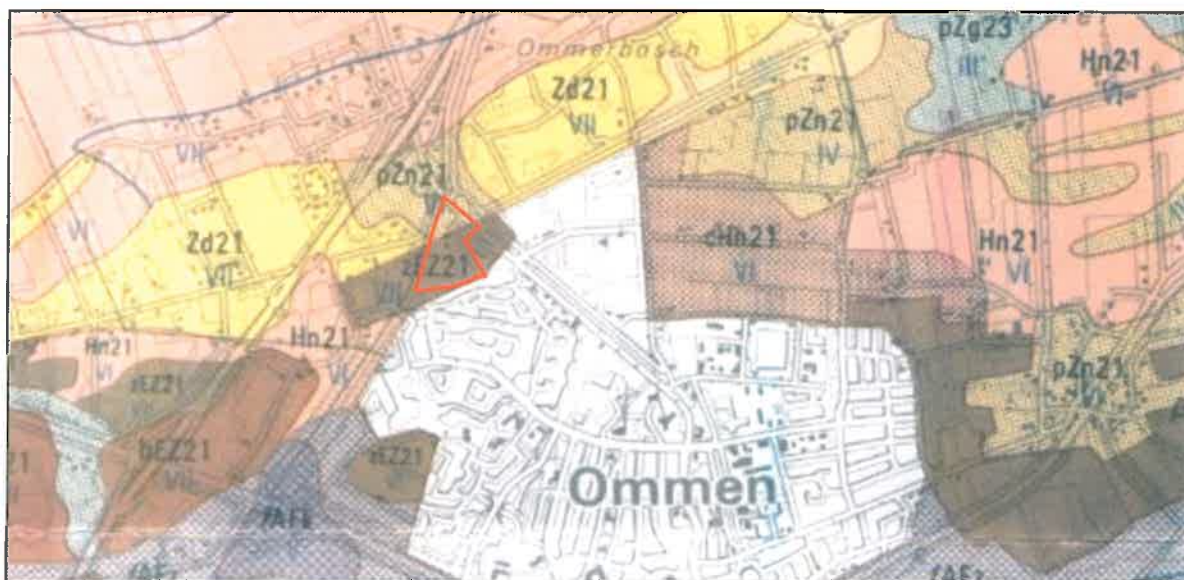
³ Berendsen, 1996.

⁴ Berendsen, 1997.

genoemd, welke behoort tot de Formatie van Bortel. Vlak ten noorden van de onderzoekslocatie ligt een strook met stuifzandafzettingen. Van de geomorfologische kaart valt ook af te lezen dat er in de directe omgeving van de onderzoekslocatie ophoging en egalisatie heeft plaatsgevonden. Tijdens het uitvoeren van het booronderzoek dient ook hier op gelet te worden.

2.3 Bodem

Uit de Bodemkaart van Nederland (afbeelding 3) is op te maken dat er binnen het plangebied sprake is van twee bodemtypen. In het zuidelijk deel van het plangebied liggen zwarte enkeerdgronden (zEZ21), in het noordelijk deel liggen gooreergronden (pZn21).



Afbeelding 3: fragment uit de Bodemkaart van Nederland.

Een zwarte enkeerdgrond wordt gekenmerkt door een dikke donkergrijze tot zwarte humeuze bovengrond, een esdek. Dit materiaal is door mensen opgebracht middels de zogenaamde potstalbemesting. Dit houdt in dat er eerst elders heideplaggen werden gestoken welke vermengd werden met mest. Dit mengsel werd ter verbetering van de grond opgebracht. Deze zogenaamde potstalbemesting vond in het oosten van Nederland plaats vanaf de Late Middeleeuwen tot en met het eind van de 19^e eeuw.⁵ Een dergelijk esdek is van belang voor de archeologische verwachting omdat het sporen van oude bewoning uit de periode Steentijd tot en met de Middeleeuwen afdekt en beschermt tegen ploegen. Anderzijds moet ook rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat de top van de podzol, die zich in het pleistocene zand van de dekzandrug gevormd heeft, deels is verstoven na ontbossing in de Middeleeuwen zoals in paragraaf 2.2 al is beschreven.

⁵ Spek 2004.

3 Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie

3.1 Prehistorie

De natuurlijke ondergrond is lange tijd van grote invloed geweest op de plaatsen waar de mens woonde, werkte en zijn doden begroef. Bijna zonder uitzondering werden voor al deze activiteiten de hoger gelegen, droge en zandige gronden gebruikt, zoals dekzandruggen en rivierduinen. De overige gebieden werden slechts secundair gebruikt. De tot nu toe oudste bewoningsporen zijn gevonden ten noorden van Hardenberg en dateren van circa 12.000 jaar voor Chr.⁶ De mensen die hier toen leefden waren jagers/ verzamelaars die al zwervend door het landschap trokken. In de periode 4900-2000 voor Chr. wordt de bewoning meer permanent, mede doordat de bevolking overschakelt van het jagen en verzamelen naar de landbouw. Alle nederzettingen waarvan sporen zijn terug gevonden, liggen op de dekzandruggen langs de Vecht en in het dekzandgebied. Sporen van grafvelden zijn slechts op een paar plekken als Marienberg en Hoonhorst terug gevonden. De nederzettingen geven een beeld van continue bewoning vanaf de Nieuwe Steentijd tot in de Vroege Middeleeuwen.⁷ De oudste archeologische vondsten die in de directe omgeving van Ommen zijn gedaan, dateren uit het Neolithicum.

3.2 Romeinse tijd

Aan de N340 bevindt zich een terrein van hoge archeologische waarde (Archis 1326). Het betreft hier een es met daaronder sporen uit de Late Bronstijd, Vroege IJzertijd en de resten van een inheems Romeinse nederzetting.⁸ De bewoning lijkt op basis van vondstmateriaal door te lopen tot de Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen zijn, als gevolg van een verbeterde waterhuishouding, de lager gelegen delen van het land ontgonnen. De bewoning verspreidde zich over een groter gebied op de lagere delen van de dekzandruggen en ook de kleinere en meer geïsoleerde dekzandruggen en koppen.⁹ De plekken van de voormalige (prehistorische) bewoning raken vanaf de Middeleeuwen in gebruik als landbouwgrond, waardoor de zogenaamde essen ontstaan met een dik esdek.

3.3 De onderzoekslocatie

De eerste schriftelijke vermelding van Ommen (*Umme*) komen we tegen in het jaar 1133, de kerk van Ommen wordt genoemd in het jaar 1238.¹⁰ Naar men aanneemt was Ommen in oorsprong een bescheiden agrarische nederzetting. Ommen, gelegen bij een doorwaadbare plek aan de Vecht ongeveer halverwege Zwolle en Hardenberg, was het vierde bisschoppelijke steunpunt in de Drents- Overstichtse grenszone.¹¹ Het is aannemelijk dat het strategisch hoger aan de Vecht gelegen Ommen gebouwd is als verdediging van een met de Vecht kruisende weg. (voorde of bruggehoofdstad).¹² Bisschop Otto III van Holland verleende in 1248 bepaalde voorrechten aan Ommen.¹³ De stadsbrief van 1248 zorgde ervoor dat de toenmalige en toekomstige bewoners van Ommen dezelfde vrijheid kregen als die welke de inwoners van Deventer, Zwolle en Kampen hadden. Dat Ommen strategisch van belang was blijkt wel uit het feit dat de bisschop, die overigens een hof en grond bezat in Ommen, in de strijd tegen de heren van Coevorden er in de 13^e eeuw zijn leger verzamelde.¹⁴

⁶ Heilhof *et al.* 2003,59.

⁷ Heilhof *et al.* 2003,59.

⁸ Informatie afkomstig van Archis.

⁹ Heilhof *et al.* 2003,59.

¹⁰ Rutte 2002, 106.

¹¹ Rutte 2002, 106.

¹² Steegh 1976, 46.

¹³ Rutte 2002, 106.

¹⁴ Rutte 2002, 106.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

In 1330 is de stad verwoest en bleef, waarschijnlijk als gevolg van geldgebrek, jarenlang zonder vestingwerken. Aan het einde van de 14e eeuw liet bisschop Floris van Wevelinkhoven de stad, als dank voor de hulp bij de verwoesting van kasteel Eerde, weer van muren en poorten voorzien.¹⁵ De oorspronkelijke nederzittingsplattegrond van Ommen is ook tegenwoordig nog te herkennen. De rastervormige plattegrond is uniek voor de streek, waar over het algemeen in de nederzittingsplattegronden weinig regelmaat en rechtlijnigheid valt te ontdekken.¹⁶ Door een gebrek aan schriftelijke en archeologische bronnen is nog niet vast komen te staan uit welke tijd de oorspronkelijke Ommense plattegrond stamt. Mogelijk werd deze ten tijde van de stadswording in de 13^e eeuw aangelegd. De stad werd omgeven door een ringvormige omwalling en omgrachting waarvan de precieze datering tot op heden nog onbekend is. In 1624 is Ommen, op 13 huizen na, geheel afgebrand.¹⁷ Ommen raakte tot in de 19^e eeuw niet bebouwd buiten de omwalling en de rasterplattegrond werd nooit uitgebreid.

Ook economisch maakte Ommen nimmer een grote bloei door. Mogelijk door de motivering van de bisschoppelijke stedenpolitiek, waarbij Ommen niet zozeer economisch dan wel strategisch van groot belang was.¹⁸ Ook kan het zo zijn geweest dat de bisschoppelijke stedenpolitiek niet allen tegen de Drenten was gericht maar ook diende om de macht van lokale heren in te tomen. De verwoesting door de bisschop in 1248 van het kasteel Laar bij de monding van de Regge in de Vecht diende ongetwijfeld om een lokale heer te verdrijven.¹⁹ De straatweg Zwolle-Hardenberg is van belang geweest voor de ontsluiting van Ommen. De straatweg werd in de eerste helft van de 19^e eeuw aangelegd en stak bij Ommen de Vecht over om dwars door het toenmalige woeste gebied naar Hardenberg te lopen.²⁰ Door het voormalige hoogveenmoeras liep tussen Ommen en Zuidwolde de zogenaamde Ommersche dijk, één van de weinige wegen door dit ontoegankelijke gebied. Om deze strategische doorgang te kunnen beheersen werd in de 17^e eeuw de Ommerschans aangelegd.²¹

¹⁵ Bron: provincie Overijssel

¹⁶ Rutte 2002, 106.

¹⁷ Bron: provincie Overijssel

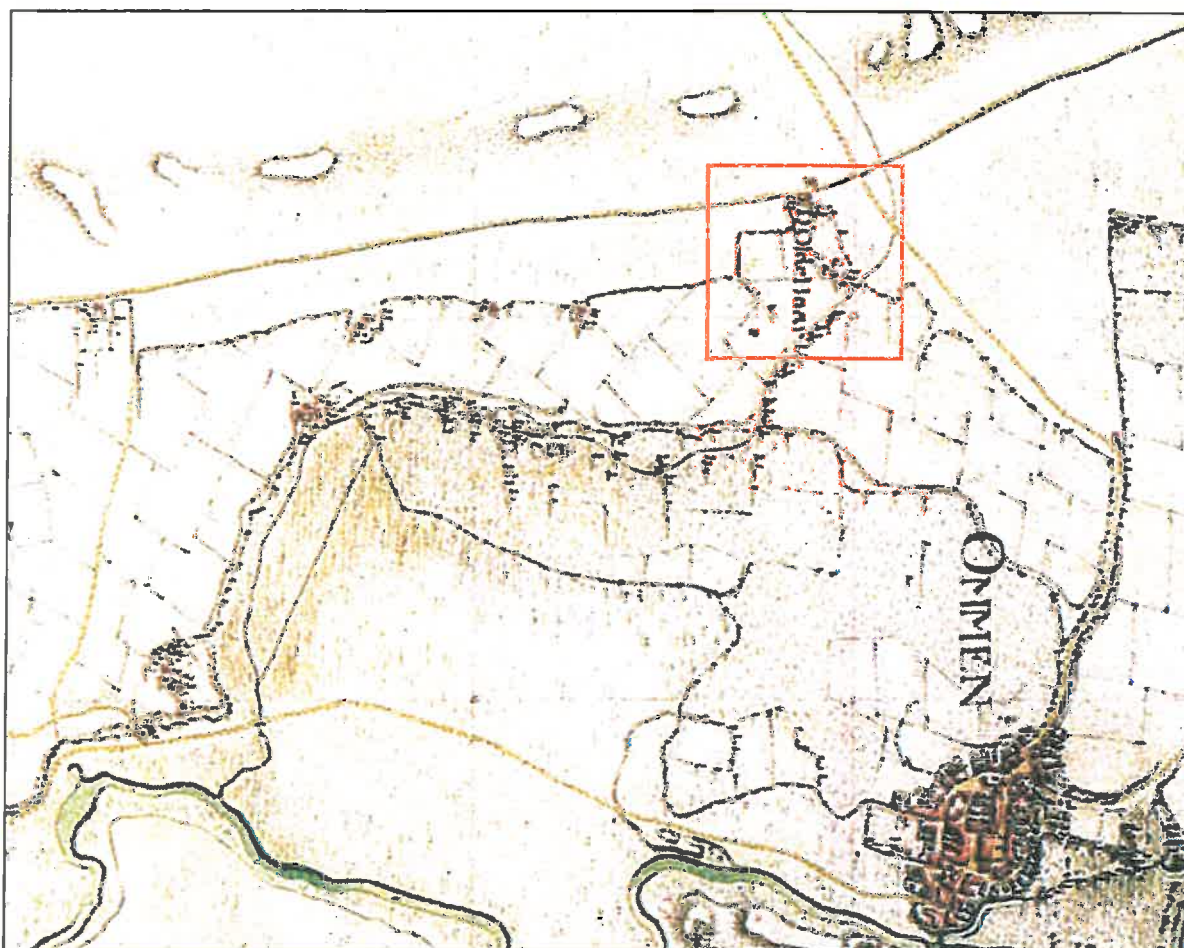
¹⁸ Rutte 2002, 107.

¹⁹ Rutte 2002, 107.

²⁰ Heilhof *et al.* 2003,74.

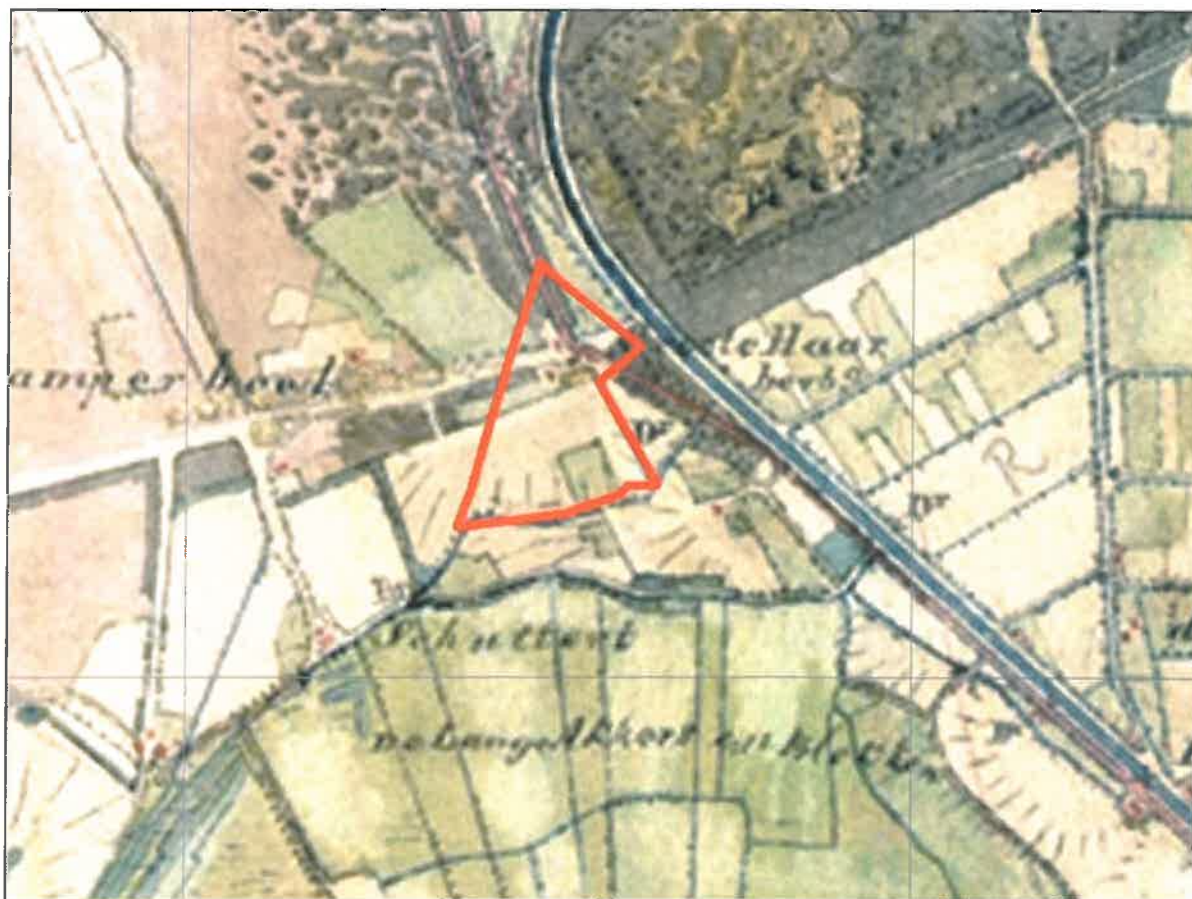
²¹ Heilhof *et al.* 2003,74.

3.4 De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal



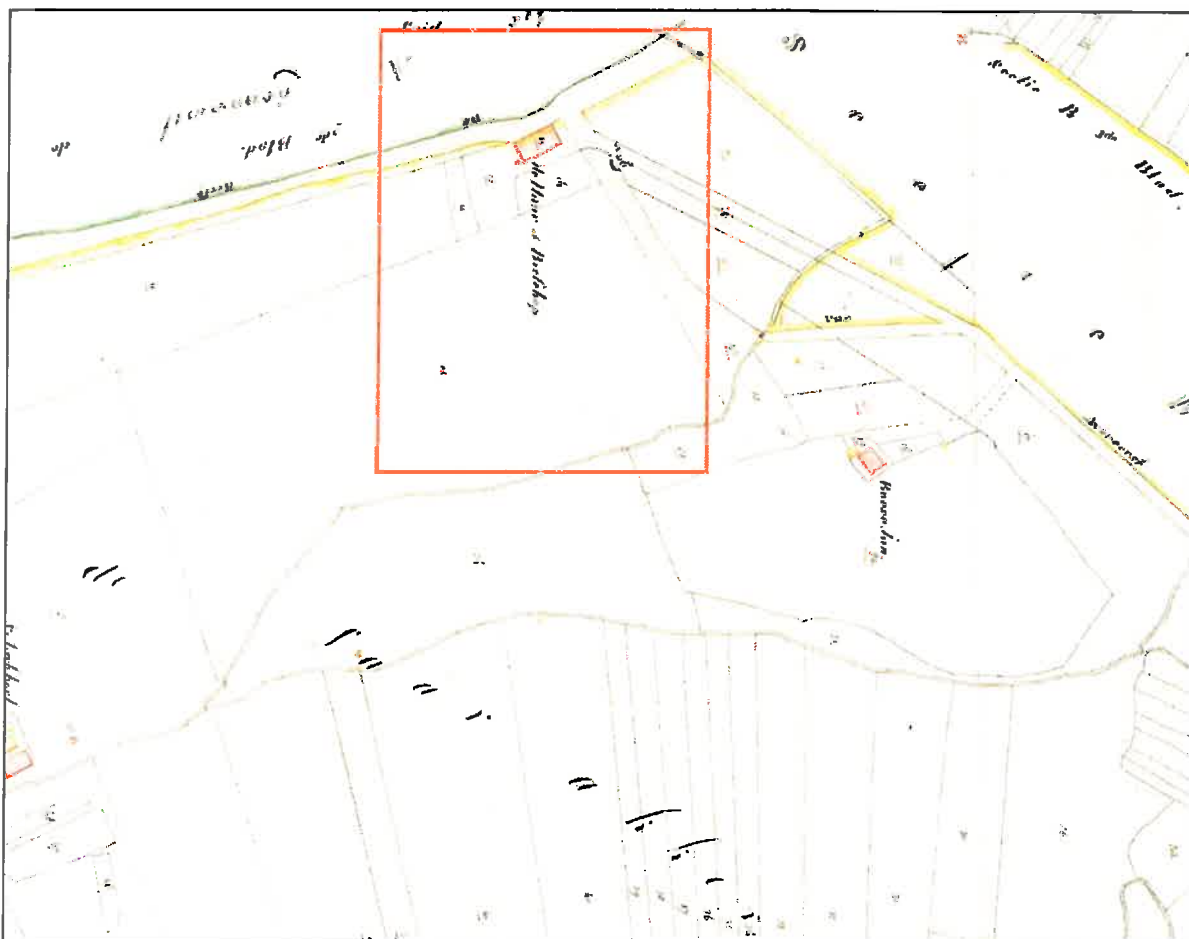
Afbeelding 3: de locatie circa 1773-1794.²² De op deze kaart zichtbare boerderij D' Olde Haar bevindt zich in het huidige onderzoeksgebied.

²² Bron: Versfelt 2003, 35.



Afbeelding 4: de locatie door middel van projectie op een zogenaamde veldminuutkaart.²³ De locatie is bebouwd, (boerderij de Grote Haar) wordt doorsneden door een tweetal wegen. De locatie wordt aan de zuidzijde begrensd door een beek. De locatie is mogelijk gelegen op een verhoging in het landschap.

²³ Bron: de woonomgeving.nl



Afbeelding 5: kadastrale kaart van de locatie uit circa 1822.²⁴ De locatie is bebouwd, (boerderij de Haar of Bisschop) wordt doorsneden door wegen. De locatie wordt aan de onderzijde begrensd door een beek.

²⁴ Bron: de woonomgeving.nl



Afbeelding 6: de locatie op een kaart uit 1830-1855.²⁵

3.5 Conclusie

De locatie is gelegen ten noorden van het historische centrum van Ommen. Op de locatie bevinden zich geen Archismeldingen, waarnemingen of monumenten. Zover bekend heeft er op de locatie nog niet eerder een archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Bestudering van het historisch kaart- en bronnenmateriaal laat zien dat de locatie sinds het eind van de 18^e eeuw (circa 1770 boerderij de Grote Haar) bebouwd is geweest. De locatie heeft vermoedelijk een overwegend agrarische functie gehad. De locatie wordt doorsneden door een tweetal wegen. De locatie wordt aan de zuidzijde begrensd door een beek. De locatie is mogelijk gelegen op een verhoging in het landschap.

²⁵ Grote historische atlas van Nederland, 3 Oost-Nederland 1830-1855

4 Verwachtingsmodel en veldwerkmethode

4.1 Verwachtingsmodel

Op de IKAW is te zien dat er aan het plangebied een hoge archeologische verwachting is gekoppeld. Deze verwachting geldt voor de periode Mesolithicum tot en met Nieuwe Tijd. Zoals in paragraaf 2.3 is gezegd zijn er in het plangebied twee bodemtypen aanwezig. Ieder bodemtype heeft specifieke kenmerken waar tijdens het booronderzoek op gelet zal moeten worden. De aanwezigheid van een esdek is gunstig voor de conservering van eventueel in de ondergrond aanwezige resten uit de Steentijd. Archeologische resten uit de Steentijd worden met name verwacht in de B-horizont van de podzol die zich in het pleistocene zand heeft ontwikkeld.

Bodemtype	Verwachting	Periode	Opmerkingen
Enkeerdgrond	Hoog	Vanaf het Mesolithicum	Enkeerdgronden liggen meestal op gronden die van nature hoog liggen en goede bewoningscondities hebben. Het prehistorische loopvlak bevindt zich vlak onder het esdek. Het sporenniveau bevindt zich vermoedelijk op de grens tussen de B- en de C-horizont.
Gooreerdgrond	Hoog	Vanaf het Mesolithicum	Eventuele archeologische resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Tabel 3: bodemtype met verwachting en specifieke kenmerken.

4.2 Veldwerkmethode

Dit onderzoek is een vervolg op een in november 2005 door Synthegra bv uitgevoerd inventariserend veldonderzoek.²⁶ Tijdens het eerste onderzoek zijn er verspreid over het gehele plangebied 44 boringen gezet met een dichtheid van 10 boringen per hectare met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 12 centimeter. Voor de periode Bronstijd tot en met Nieuwe tijd is dit een karterend onderzoek. Voor de periode Steentijd geldt dit echter als een verkennend onderzoek. Vanwege de aanzienlijke omvang van het terrein (ca. 4.8 ha) is er gekozen om het gehele gebied in eerste instantie te onderzoeken met een boordichtheid van 10 boringen per hectare. Om eventueel archeologische resten uit de periode Steentijd aan te tonen is het boorgrid in een deel van het plangebied verdicht van 10 boringen per hectare tot 20 boringen per hectare. Het betreft het deel van het plangebied dat ten zuiden van de huidige boerderij ligt (zie bijlage 1). Om dit te bewerkstelligen zijn er 33 aanvullende boringen gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boorkernen zijn beschreven volgens de NEN 5104, het opgeboorde bodemmateriaal is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. Karakteristieke boorkernen zijn gefotografeerd.

²⁶ Synthegra rapport 175256.

5 Resultaten van het veldwerk

5.1 Huidige situatie

Het hele plangebied is in gebruik als grasland met houtwallen. Vanwege de zeer geringe vondstzichtbaarheid is er geen oppervlaktekartering uitgevoerd. In afbeelding 7 is de huidige situatie van de onderzoekslocatie te zien.



Afbeelding 7: huidige situatie van de onderzoekslocatie.

5.2 Booronderzoek

Er zijn 44 boringen gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm. Er is geboord volgens een verspringend driehoeksgrid. De afstand tussen de raaien is 40 meter, de afstand tussen de boringen onderling is 25 meter. De exacte locaties van de boringen zijn gegeven in bijlage 1, de boorprofielen zijn gegeven in bijlage 2.

In het deel van de onderzoekslocatie dat ten noorden van de boerderij gelegen is werd volgens de Bodemkaart van Nederland een gooreerdgrond verwacht. Gooreerdgronden hebben een profiel dat zeer sterk lijkt op een podzolprofiel. In de boorprofielen in bijlage 2 is te zien dat dit onderscheid tijdens het veldwerk niet is gemaakt. Reden hiervoor is dat relatief hoog gelegen gooreerdgronden zo sterk op een podzol lijken, dat het onderscheid in het veld niet te maken is. Het gaat dan om het humus- en ijzerpercentage in de inspoelingshorizont. Alleen in boring 2 en boring 8 is in dit deel van het onderzoeksgebied een intact bodemprofiel aangetroffen. De overige zijn tot in de C-horizont verstoord.

In het zuidelijke deel van het plangebied werd een zwarte enkeerdgrond verwacht. Uit de resultaten van het booronderzoek valt af te leiden dat dit bodemtype hier aanwezig is. In veel van de boringen in dit deel van het gebied is de podzol B-horizont (soms onthoofd) aanwezig (tabel 4).

Podzol-B intact	Boring 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 26, 27, 28, 33, 40, 41
Podzol-B aanwezig maar onthoofd	Boring 10, 19, 21, 29, 34, 35

Tabel 4: Aanwezigheid van een podzol-B-horizont.

Er zijn een aantal boringen in dit deel van het plangebied waar geen enkeerdgrond aanwezig is. Het betreft de boringen 22, 23, 24, 30 en 31. In deze boringen is veen of sterk humeus zand in het bodemprofiel aangetroffen. De ontstaanswijze van dit veen is onduidelijk.

In de uiterste zuidoosthoek van het plangebied, in boring 35, is een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen. Het fragment is sterk verweerd. Hierdoor is de datering van het aardewerk erg onzeker, maar het betreft vermoedelijk middeleeuws aardewerk. Het fragment is afkomstig uit de bouwvoor (ca. 25 cm-mv). Dit aardewerkfragment wordt daarom niet als betrouwbare archeologische indicator gezien.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

het betreft vermoedelijk middeleeuws aardewerk. Het fragment is afkomstig uit de bouwvoor (ca. 25 cm-mv)
Dit aardewerkfragment wordt daarom niet als betrouwbare archeologische indicator gezien.

In het kader van het verdichten van het boorgrid in het zuidelijk deel van het plangebied zijn er 33 aanvullende boringen gezet (boringnummer 101 tot en met 133). De locaties van de boringen zijn weergegeven in bijlage 1, de boorprofielen zijn gegeven in bijlage 2. In 4 van deze 33 boringen die zijn gezet tijdens het aanvullend booronderzoek is een (deels verstoorde) B-horizont aangetroffen. Het gaat om de boringen 101, 102, 118 en 119 (zie bijlage 1).

In de boringen 110, 111, 112, 120, 121 en 122 is sterk humeus zand of veen in de ondergrond aangetroffen. Van alle boringen is het opgeboorde bodemmateriaal gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. In geen van de aanvullende boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen.

6 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

Wat is de bodemopbouw ter plaatse van het plangebied?

- *Is er een intact bodemprofiel aanwezig?*

Met uitzondering van het veen en het humeuze zand dat in het zuiden van het plangebied is aangetroffen zijn de aangetroffen bodemtypen conform de informatie die op de Bodemkaart van Nederland staat. In het noordelijk deel van het plangebied liggen gooreerdgronden. Deze zijn vrijwel overal tot in de C-horizont verstoord. In het zuidelijk deel van het plangebied liggen hoge zwarte enkeerdgronden.

- *Op welke diepte bevinden zich mogelijk relevante bodemlagen?*

Een bodemlaag die mogelijk relevant is voor de archeologie is de B-horizont van de podzolbodem die plaatselijk nog onder het esdek aanwezig is. De diepte van deze laag varieert van 50 tot 100 cm-mv. Tijdens het booronderzoek zijn er in deze laag geen archeologische resten aangetroffen.

Zijn er binnen het plangebied archeologische waarden of vondstniveaus aanwezig?

Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat er zich binnen het plangebied archeologische waarden bevinden. Nader archeologisch onderzoek lijkt op basis van de resultaten van het uitgevoerde onderzoek niet noodzakelijk.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

7 Selectieadvies

Er zijn tijdens het booronderzoek zoals het nu is uitgevoerd geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen. Op basis van deze resultaten wordt verder archeologisch onderzoek op de locatie aan de Hessenweg West niet noodzakelijk geacht. Er worden geen vindplaatsen binnen het plangebied verwacht. Mochten er tijdens de geplande werkzaamheden toch aanwijzingen worden aangetroffen die duiden op (pre-) historische bewoningsactiviteiten dan geldt conform de Monumentenwet uit 1988 een meldingsplicht bij het bevoegd gezag, de Provinciaal Archeoloog van Overijssel. Geadviseerd wordt om over de resultaten van het onderzoek contact op te nemen met het bevoegd gezag.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

Gebruikte literatuur

Berendsen, H.J.A., 1996: *De vorming van het land*, van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, van Gorcum, Assen.

Geudeke, P.W., (et al) 1990: *Grote historische atlas van Nederland, 3 Oost-Nederland 1830-1855*, Groningen.

Heilhof R., (et al) 2003: *Cultuurhistorische kenschetsen*, Zwolle.

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Rutte, R., 2002: *Stedenpolitiek en stadsplanning in de Lage Landen (12^{de} – 13^{de} eeuw)*, Zutphen.

Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap, een historisch-geografische studie*, Stichting Matrijs, Utrecht.

Steegh,A., 1976: *Kleine monumenten atlas van Nederland, 666 nederzettingen in kaart*, Zutphen.

Stichting voor Bodemkartering, 1983: *Geomorfologische kaart van Nederland blad 22 en 23*, Wageningen.

Stichting voor Bodemkartering, 1989: *De bodemkaart van Nederland, blad 22 west*, Wageningen.

Versfelt, H.J., 2003: *De Hottinger atlas van Noord en Oost Nederland*, Groningen.

Project : Aanvullend Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, Hessenweg West 1 te
Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175284

Administratieve gegevens

Toponiem	: Hessenweg West 1
Plaats	: Ommen
Gemeente	: Ommen
Provincie	: Overijssel
Projectnummer	: 175284
Bevoegd gezag	: Provinciaal Archeoloog van Overijssel
Opdrachtgever	: Credo Integrale Planontwikkeling B.V.
Uitvoerende instantie	: Synthegra Archeologie
Datum uitvoering	: 13 januari 2006
CIS-code	: 15210
Datum onderzoeksmelding	: 20 december 2005
Kaartblad	: 22C
Periode	: Prehistorie tot Moderne tijd
Oppervlakte	: ca. 4,8 ha
Perceelnummer(s)	: Stad-Ommen, sectie D, perceelnummer 217
Peilmerknummer	: 022E198
Grondgebruik	: grasland en houtwallen
Geomorfologie	: dekzandruggen
Bodem	: hoge zwarte enkeerdgrond en gooreerdgrond
Beheer en plaats documentatie	: Koninklijke Bibliotheek, Bibliotheek ROB, Archief Synthegra Zelhem

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende 4 coördinaten:

linksboven:	X: 224480, Y: 505598
rechtsboven:	X: 224640, Y: 505466
rechtsonder:	X: 224662, Y: 505257
linksonder:	X: 224363, Y: 505198

Bijlagen:

Bijlage 1: Detailkaart van de onderzoekslocatie met boorpunten

Resultaten van het veldwerk

Plangebied Ommerkanaal te Ommen

schaal: 1 : 2.000

Legenda

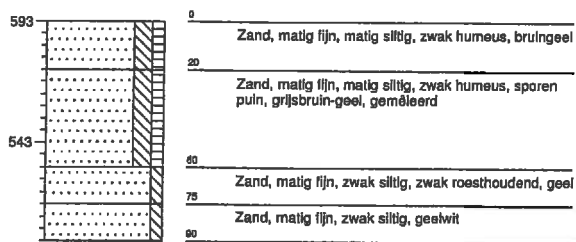
-  boring zonder archeologische indicator
-  boring met archeologische indicator
-  onderzoekslocatie
-  boomnummer
-  boring met (deels) intacte podzol B
-  boring met veen in de ondergrond



Bijlage 2: Boorprofielen

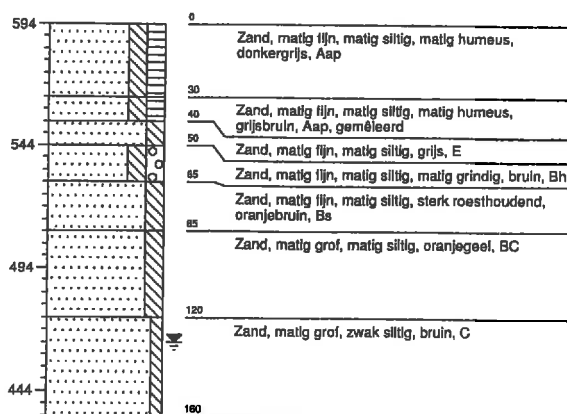
Boring: 1

Opmerking:



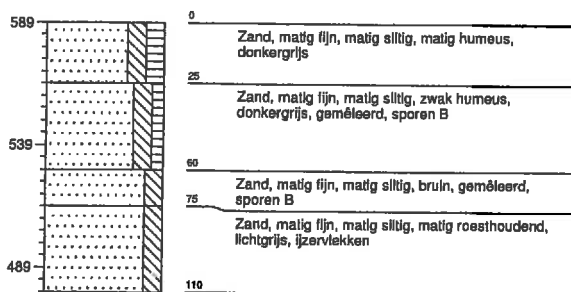
Boring: 2

Opmerking:



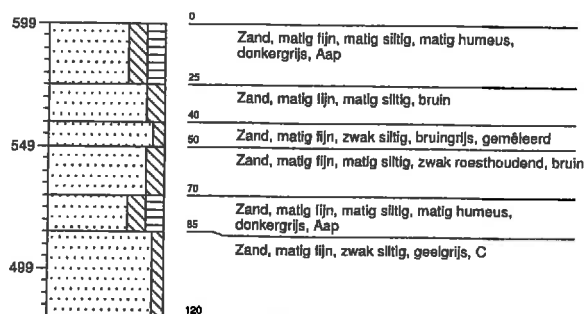
Boring: 3

Opmerking:



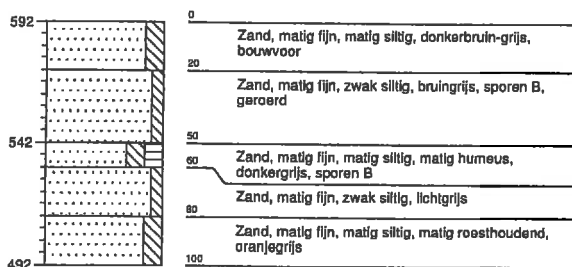
Boring: 4

Opmerking:



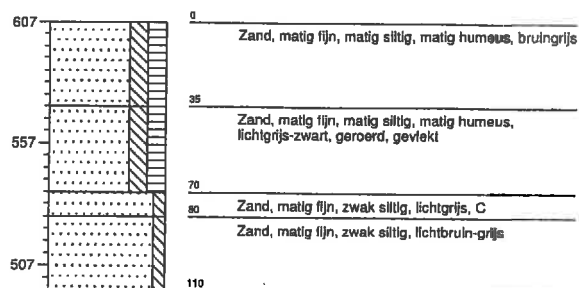
Boring: 5

Opmerking:



Boring: 6

Opmerking:

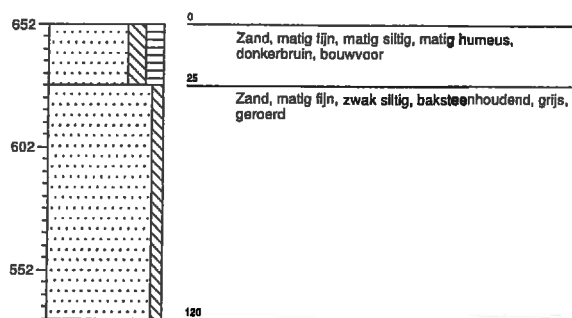


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

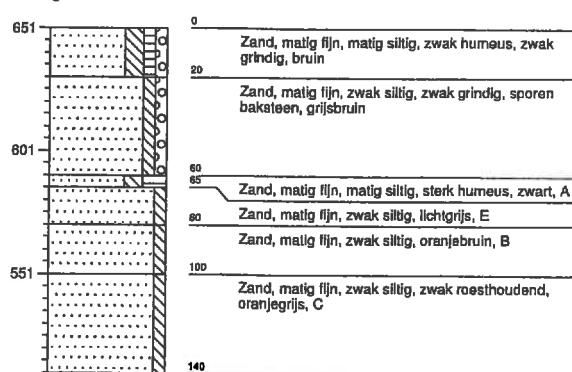
Boring: 7

Opmerking:



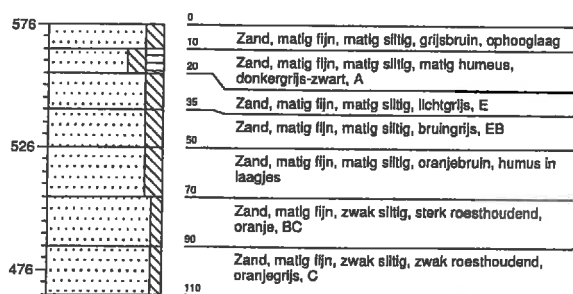
Boring: 8

Opmerking:



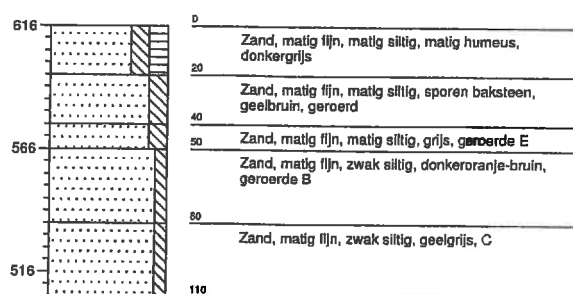
Boring: 9

Opmerking:



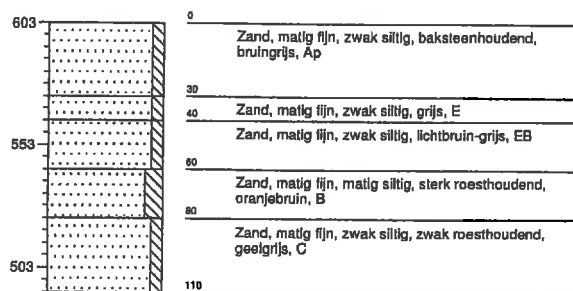
Boring: 10

Opmerking:



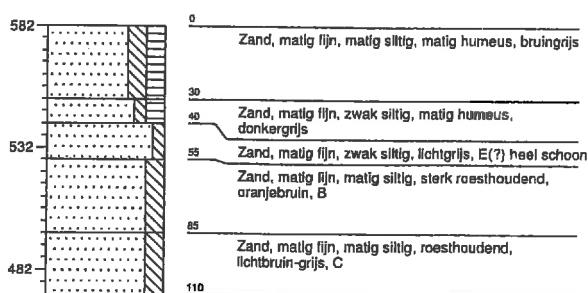
Boring: 11

Opmerking:



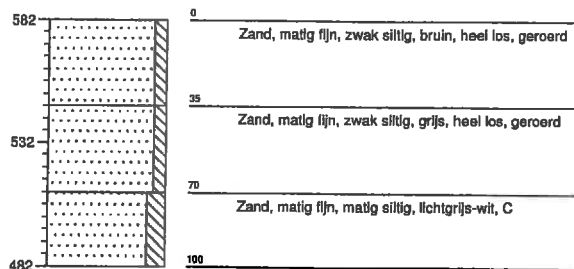
Boring: 12

Opmerking:



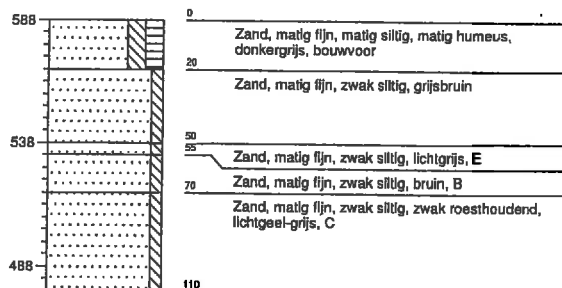
Boring: 13

Opmerking:



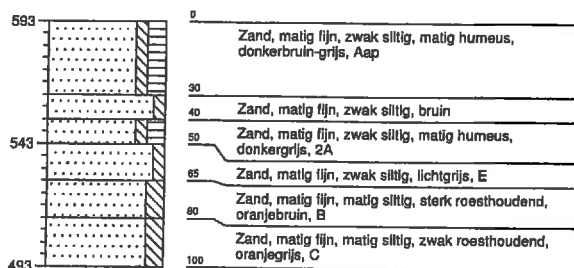
Boring: 14

Opmerking:



Boring: 15

Opmerking:



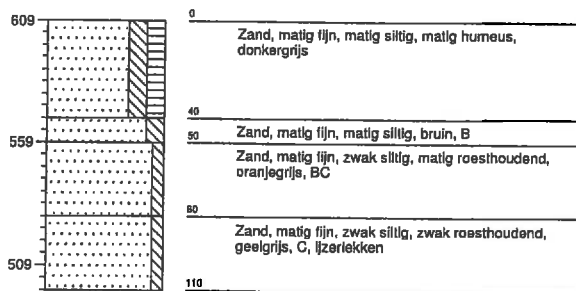
Boring: 16

Opmerking:



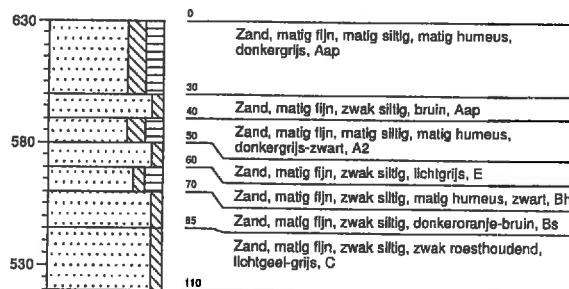
Boring: 17

Opmerking:



Boring: 18

Opmerking:

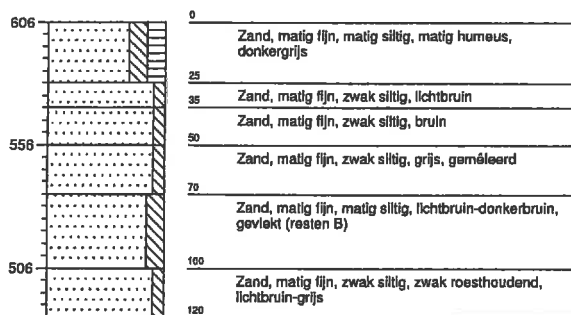


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

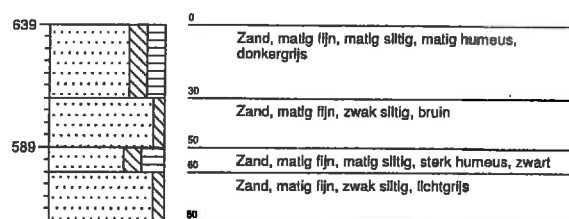
Projectcode: 175256

Boring: 19

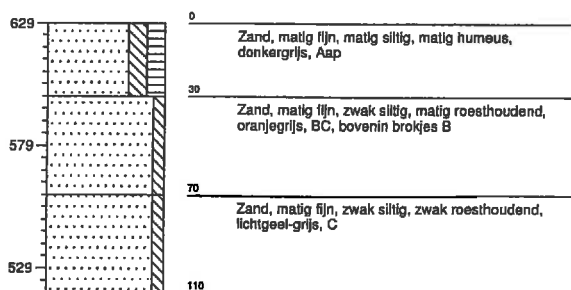
Opmerking:

**Boring: 20**

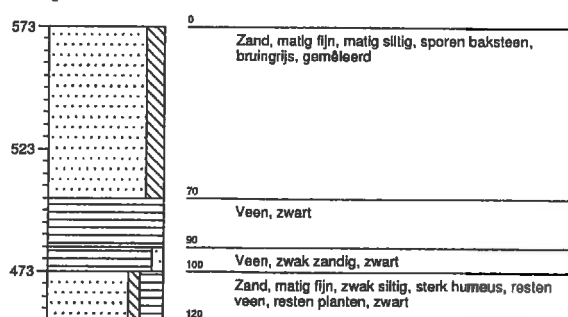
Opmerking:

**Boring: 21**

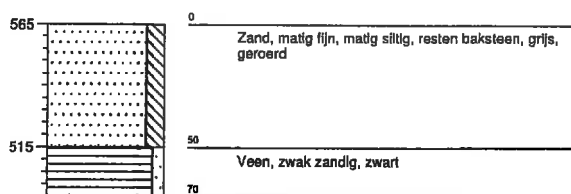
Opmerking:

**Boring: 22**

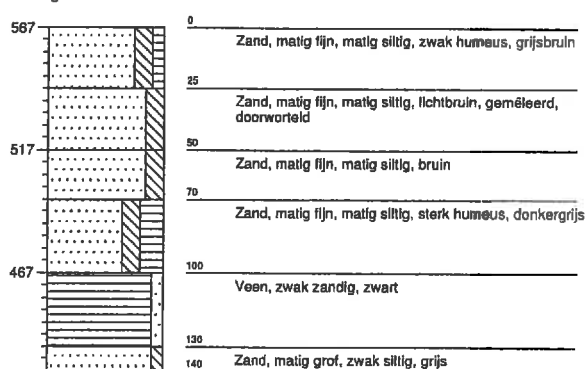
Opmerking:

**Boring: 23**

Opmerking:

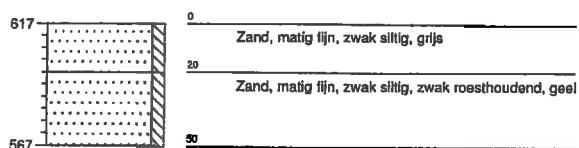
**Boring: 24**

Opmerking:

**Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen****Projectcode: 175256**

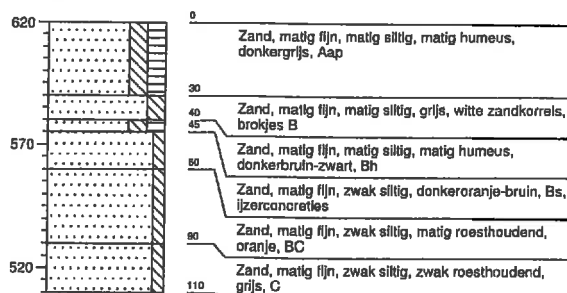
Boring: 25

Opmerking:



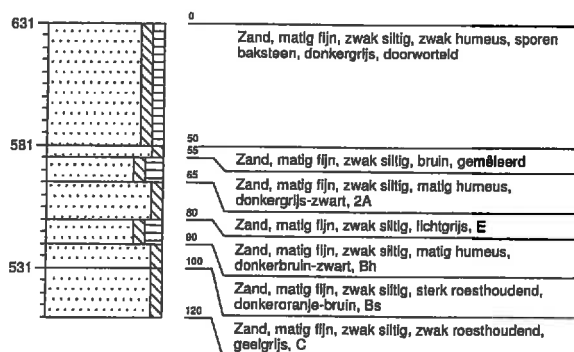
Boring: 26

Opmerking:



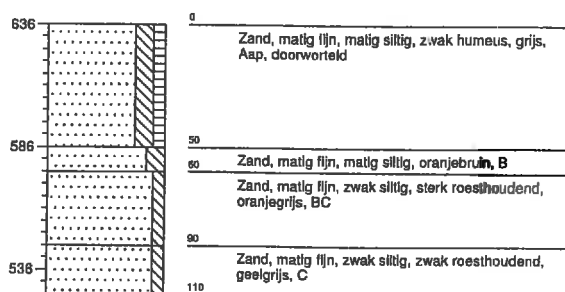
Boring: 27

Opmerking:



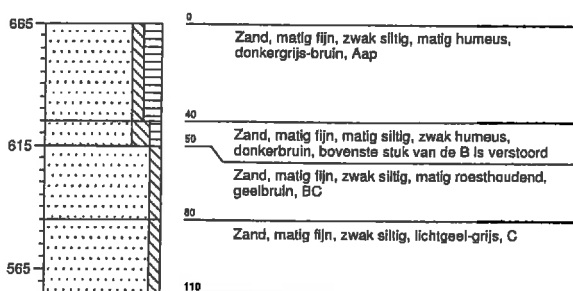
Boring: 28

Opmerking:



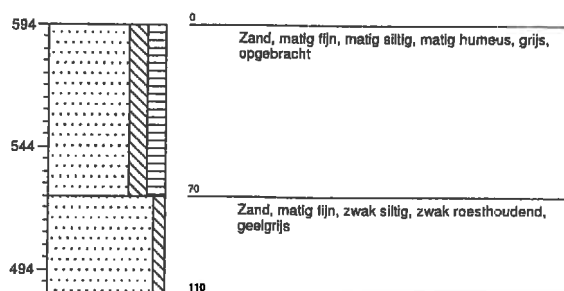
Boring: 29

Opmerking:



Boring: 30

Opmerking:

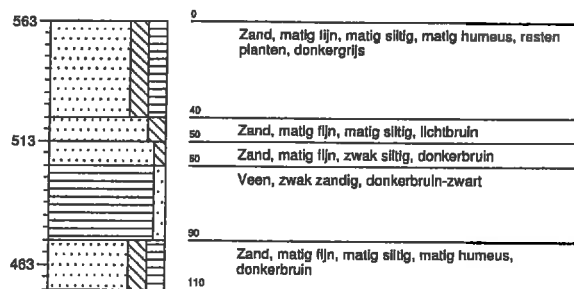


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

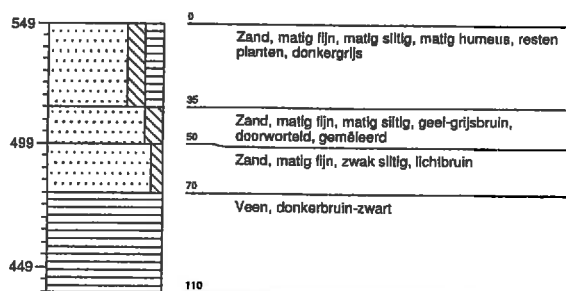
Boring: 31

Opmerking:



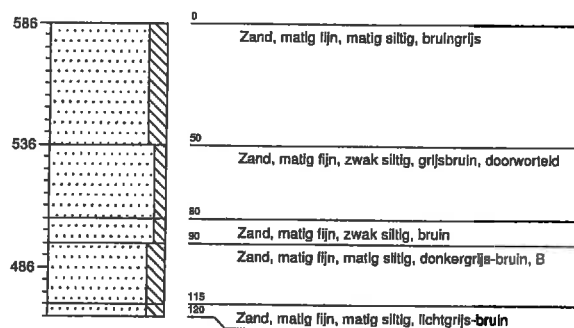
Boring: 32

Opmerking:



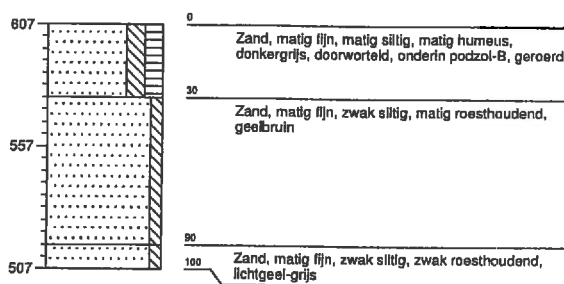
Boring: 33

Opmerking:



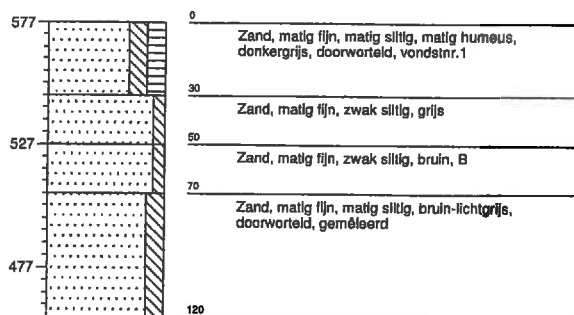
Boring: 34

Opmerking:



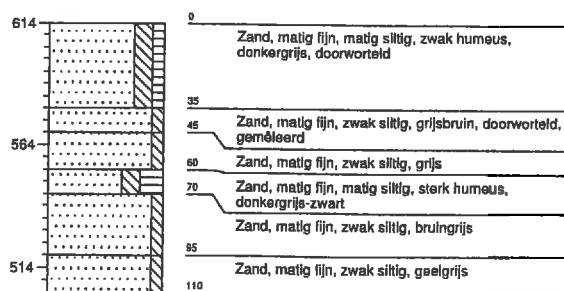
Boring: 35

Opmerking:



Boring: 36

Opmerking:

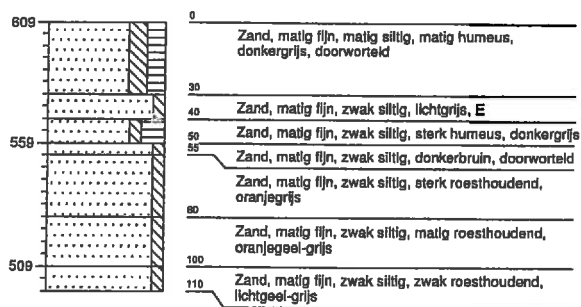


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

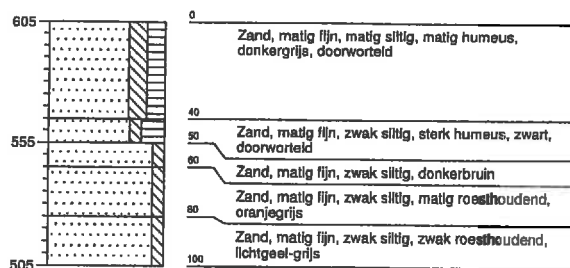
Boring: 37

Opmerking:



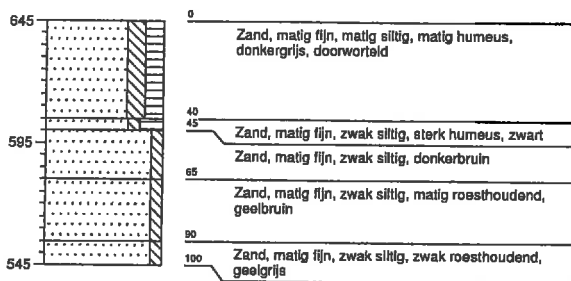
Boring: 38

Opmerking:



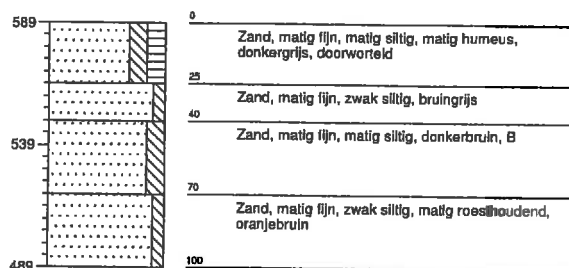
Boring: 39

Opmerking:



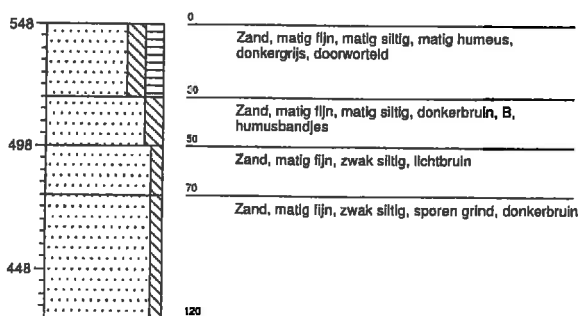
Boring: 40

Opmerking:



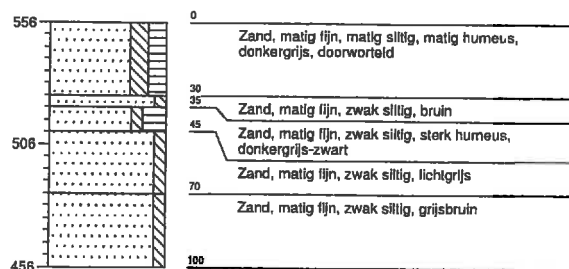
Boring: 41

Opmerking:



Boring: 42

Opmerking:

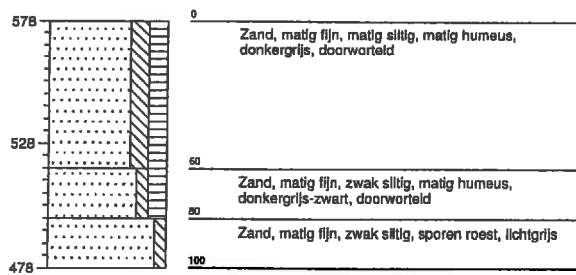


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

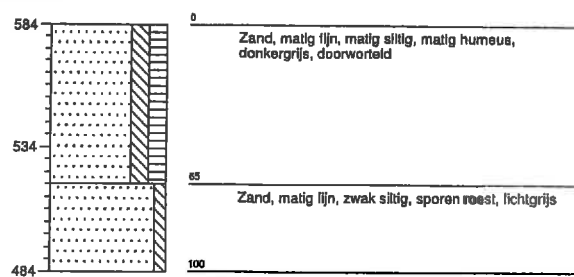
Boring: 43

Opmerking:



Boring: 44

Opmerking:

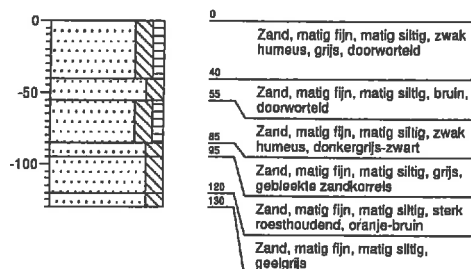


Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

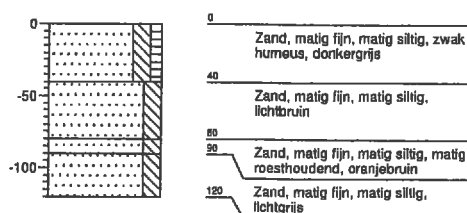
Boring: 101

Opmerking:



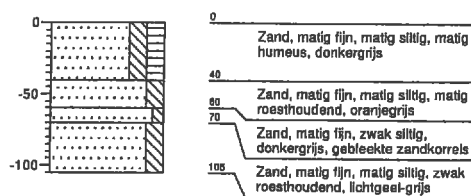
Boring: 102

Opmerking:



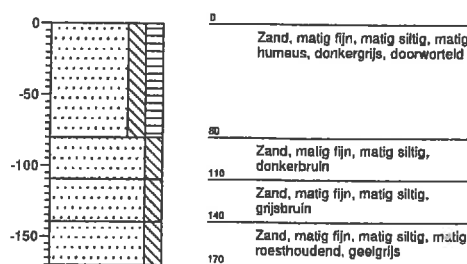
Boring: 103

Opmerking:



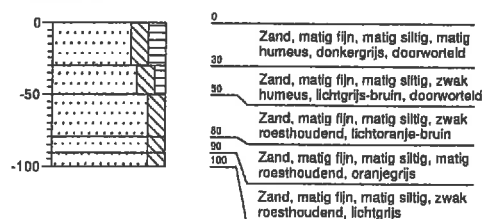
Boring: 104

Opmerking:



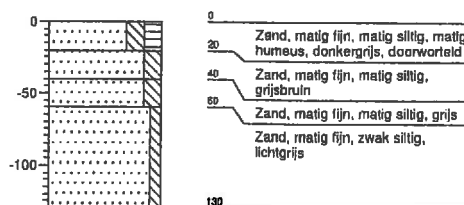
Boring: 105

Opmerking:



Boring: 106

Opmerking:



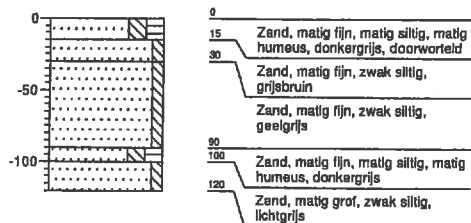
Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

'getekend volgens NEN 5104'

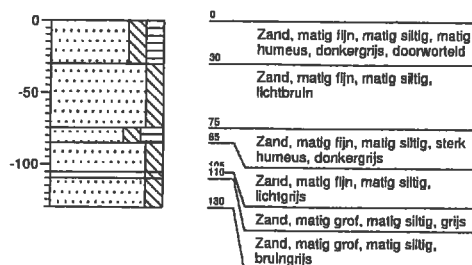
Boring: 107

Opmerking:



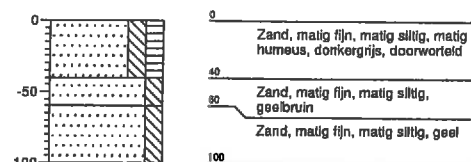
Boring: 108

Opmerking:



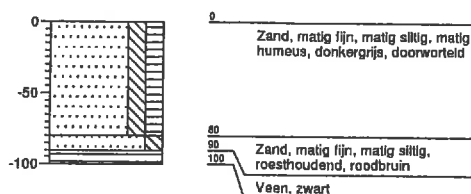
Boring: 109

Opmerking:



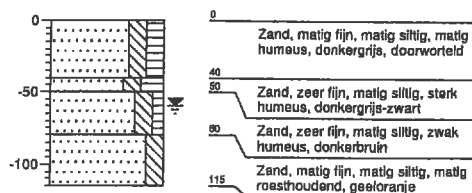
Boring: 110

Opmerking:



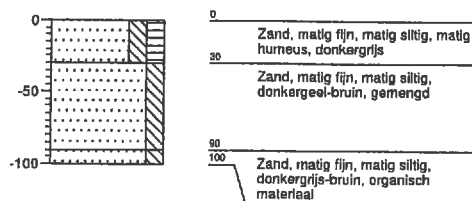
Boring: 111

Opmerking:



Boring: 112

Opmerking:



Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

'getekend volgens NEN 5104'

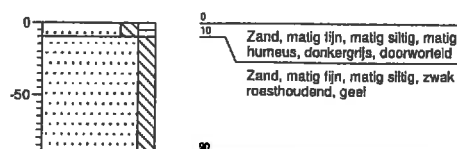
Boring: 113

Opmerking:



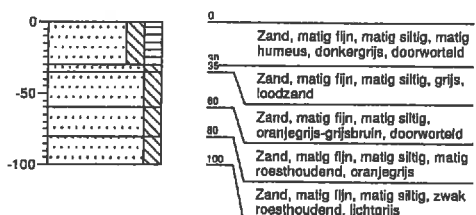
Boring: 114

Opmerking:



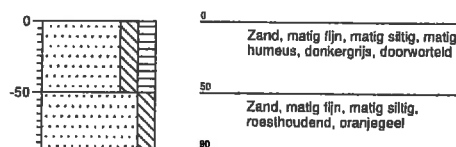
Boring: 115

Opmerking:



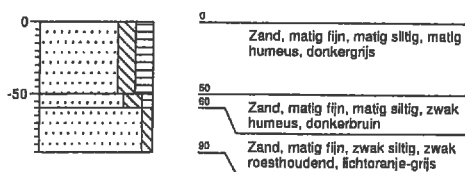
Boring: 116

Opmerking:



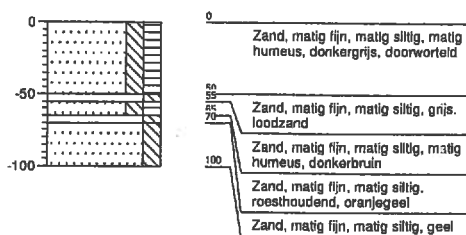
Boring: 117

Opmerking:



Boring: 118

Opmerking:



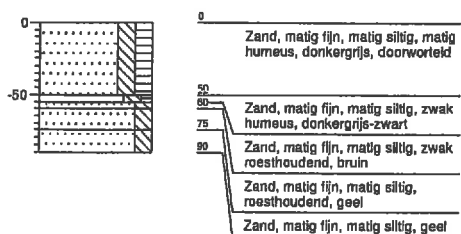
Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

'getekend volgens NEN 5104'

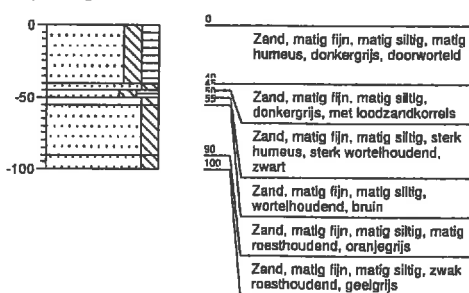
Boring: 119

Opmerking:



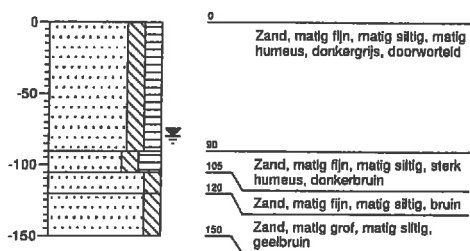
Boring: 120

Opmerking:



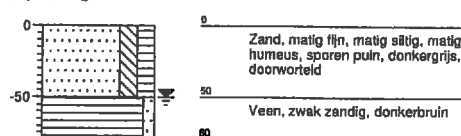
Boring: 121

Opmerking:



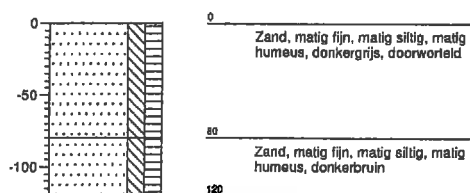
Boring: 122

Opmerking:



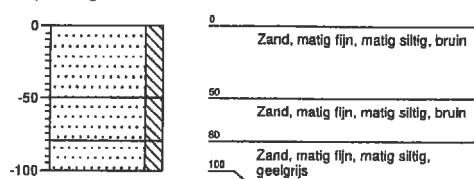
Boring: 123

Opmerking:



Boring: 124

Opmerking:

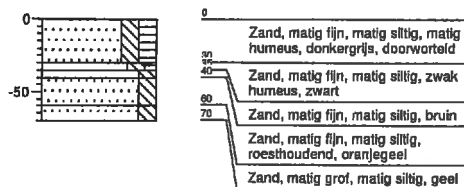


Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

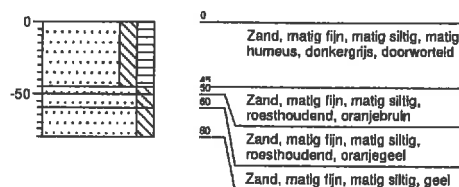
Boring: 125

Opmerking:



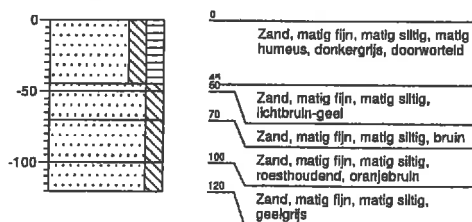
Boring: 126

Opmerking:



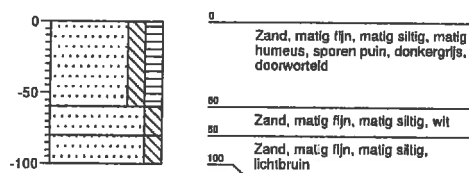
Boring: 127

Opmerking:



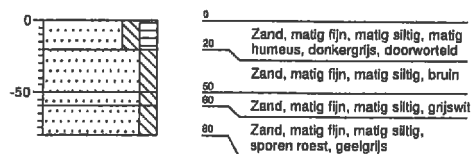
Boring: 128

Opmerking:



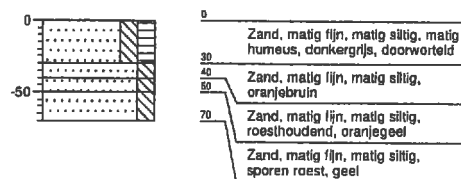
Boring: 129

Opmerking:



Boring: 130

Opmerking:



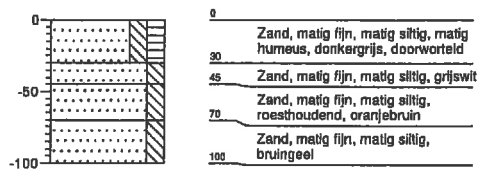
Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

'getekend volgens NEN 5104'

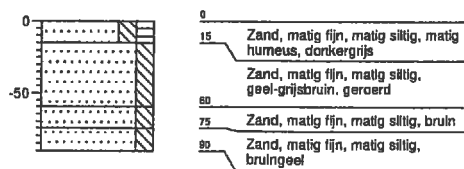
Boring: 131

Opmerking:



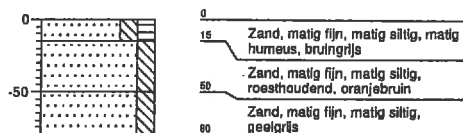
Boring: 132

Opmerking:



Boring: 133

Opmerking:



Projectnaam: IV0 2 Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175284

'getekend volgens NEN 5104'

Legenda (conform NEN 5104)

grind



Grind, siltig



Grind, zwak zandig



Grind, matig zandig



Grind, sterk zandig

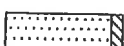


Grind, ulterst zandig

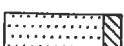
zand



Zand, kleifig



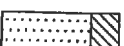
Zand, zwak siltig



Zand, matig siltig



Zand, sterk siltig



Zand, ulterst siltig

veen



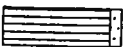
Veen, mineraalarm



Veen, zwak kleifig



Veen, sterk kleifig



Veen, zwak zandig



Veen, sterk zandig

klei



Klei, zwak siltig



Klei, matig siltig



Klei, sterk siltig



Klei, ulterst siltig



Klei, zwak zandig



Klei, matig zandig



Klei, sterk zandig

leem



Leem, zwak zandig



Leem, sterk zandig

overige toevoegingen



zwak humeus



matig humeus



sterk humeus



zwak grindig



matig grindig



sterk grindig

geur

- geen geur
- ◐ zwakke geur
- ◑ matige geur
- ◒ sterke geur
- ◓ ultieste geur

olie

- geen olie-water reactie
- ◐ zwakke olie-water reactie
- ◑ matige olie-water reactie
- ◒ sterke olie-water reactie
- ◓ ultieste olie-water reactie

p.i.d.-waarden

- ◐ >0
- ◑ >1
- ◒ >10
- ◓ >100
- ◔ >1000
- ◕ >10000

monsters

- ◐ geroerd monster
- ◓ ongeroerd monster

overig

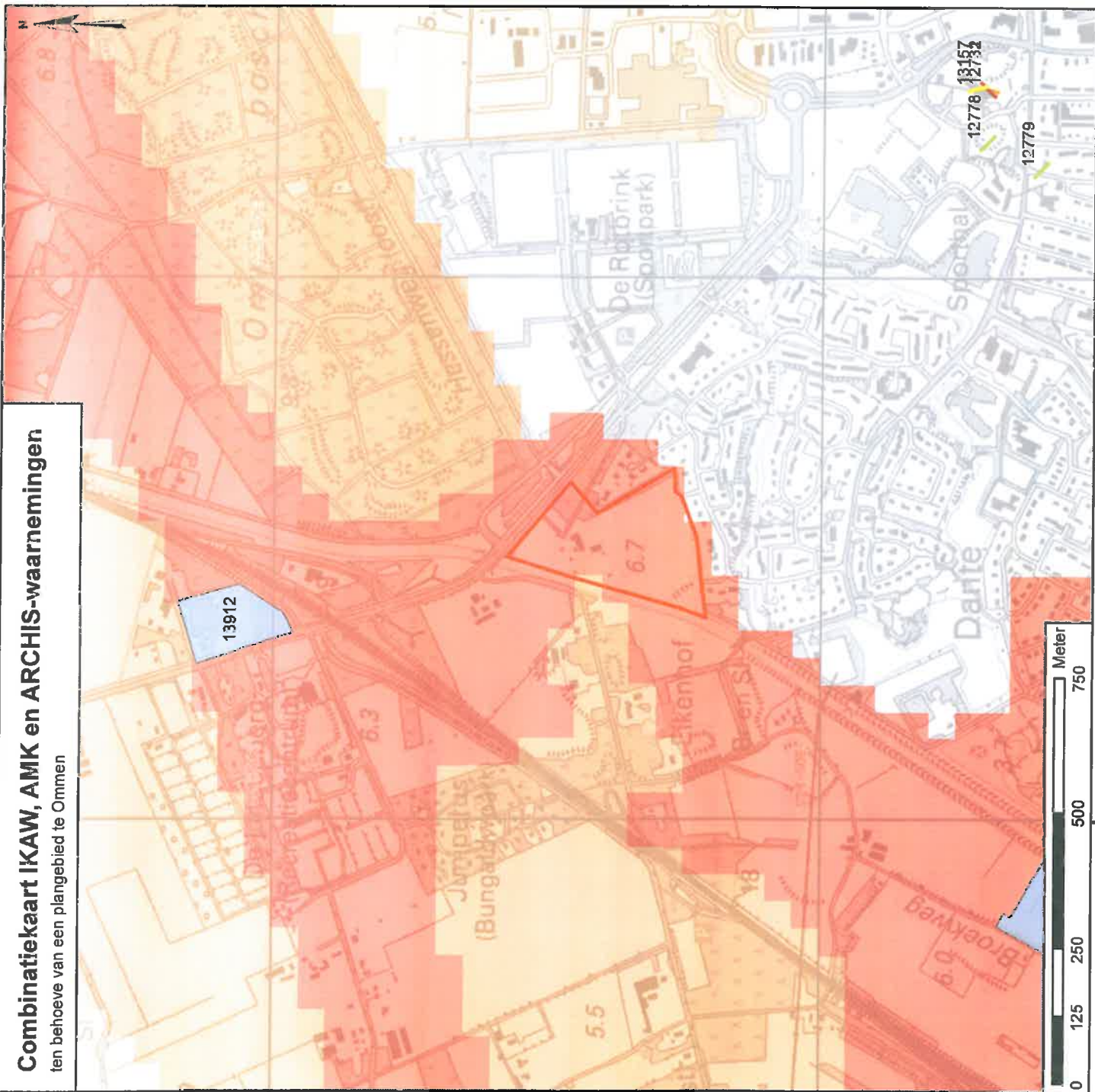
- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◆ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ◐ grondwaterstand
- ◑ Gemiddeld laagste grondwaterstand

- ◐ slib

Bijlage 3: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

ten behoeve van een plangebied te Ommen



Legenda

ARCHIS-waarneming + waarnemingsnummer

- Neolithicum
- Bronstijd
- IJzertijd
- Middeleeuwen

onderzoeks melding + meldnummer

archeologisch monument + waarnemingsnummer

terrein van archeologische betekenis

terrein van archeologische waarde

terrein van hoge archeologische waarde

terrein van zeer hoge archeologische waarde

terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting

trefkans

hoog (water)

middelhoog (water)

laag (water)

water

hoog

middelhoog

laag

zeer laag

niet gekarteerd

onbekend

onderzoeklocatie

0 125 250 500 750 Meter

Bijlage 4: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen